УДК 336.71

Н.П. Погореленко, к.е.н., доц.
Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ)

СКЛАДОВІ ФОРМАЛІЗОВАНОГО ОПИСУ ПРОЦЕДУРИ ВІДБОРУ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Банківська система є одним з ключових елементів фінансового ринку будь-якої країни. Дієвість та функціональна спрямованість банківської системи забезпечує безперервний та цілеспрямований перетік фінансових ресурсів між окремими секторами економіки, що дозволяє здійснювати економічну діяльність різноманітним суб'єктам господарювання. Відтак банківська система має суттєве значення у формуванні ринкових взаємовідносин. А питання стабільного функціонування банківської системи можна визначити як ключове.

Беручи за основу вдосконалення управління банківською системою завдяки досягненню її стабільності як головну мету, слід визначити розкриття формалізованого опису із визначення процедури відбору інструментів впливу щодо забезпечення стабільності банківської системи.

Для розкриття поставленої мети дослідження упроваджено метод порівняльного узагальнення до визначення змістовності поняття «банківська система» та ідеології її управління відповідно до наявних умов та факторів впливу. Зазначено поєднання окремих складових з визначення інструментів впливу на діяльність банківської системи у вигляді ланцюжкових зв'язків.

На підставі проведеного аналізу в роботі обґрунтовано доцільність застосування формалізованого опису узагальненої процедури відбору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи. З метою проведення такої процедури обґрунтовано, визначено та розкрито окремі її складові. Для здійснення якісного етапу відповідної формалізації запропоновано застосування ланцюжкових схем, а для кількісного визначення окремих параметрів такої процедури – методологію аналізу стохастичними границями.

Як наукову новизну даної роботи слід визначити виокремлення якісного та кількісного етапу щодо формалізованого подання опису процедури відбору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи, а також упровадження ланцюжкових схем для розкриття такої процедури в цілому.

Ключові слова: *стабільність; забезпечення; банківська система; інструменти впливу; процедура формалізації.*

Постановка проблеми. Банківська система як одна з вагомих складових фінансового ринку відіграє велике значення в системі ринкової взаємодії між різними суб'єктами господарювання, їх розвитку зокрема та розвитку країни в цілому.

Це визначається тим, що банківська система не лише здатна акумулювати вільні фінансові ресурси, перерозподіляти їх між секторами економіки та окремими суб'єктами господарювання, а й забезпечувати умови щодо утворення нових обсягів ресурсів, підтримки намагань різних суб'єктів господарювання до економічного зростання, налагоджування економічних взаємозв'язків.

Відтак питання щодо досягнення стабільності функціонування банківської системи, забезпечення такої стабільності протягом значного періоду та визначення окремих параметрів стабільного розвитку банківської системи є вкрай важливими та мають бути ґрунтовні й зважені з погляду прийняття відповідних управлінських рішень щодо фінансово-економічної ситуації, що є або може бути у короткостроковій перспективі. Проте з метою врахування наявної фінансово-економічної ситуації в країні та досягнення, забезпечення стабільності функціонування й розвитку банківської системи доцільним є упровадження формалізованого опису таких процесів, що у підсумку і визначає актуальність, практичну й теоретичну значущість обраного напряму дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор. Переважно формалізований опис з© Н.П. Погореленко, 2015 процесів та об'єктів, їх функціонування й розвитку здійснюється на основі них даних, підходів теорії нечіткої множини, методу імітаційного моделювання, проведення порівняльного аналізу з використанням теорії груп, матричного та функціонального аналізу тощо.

Наприклад, у своїх дослідження Г.Карчева застосовує класичні підходи для формалізованого опису для розкриття наявної динаміки функціонування як окремих банків, так і банківської системи в цілому [1, 2].

О.Васюренко, В.Ляшенко та В.Подчесова для визначення й розкриття проблематики стабільного функціонування й розвитку банківської системи застосовують методологію аналізу стохастичними границями як одного з методів статистичного аналізу [3, 4].

Г.П. Коц, О.Я. Кузьомін та В.В. Ляшенко у своїх дослідженнях аналізують цілу низку методів та підходів, що доцільно використовувати з погляду всебічного аналізу діяльності банків, їх розвитку, досягнення стабільності та впливу на макроекономічну рівновагу [5–7].

Звісно, що для розкриття наявних умов функціонування та подальшого розвитку банківської системи можуть бути упроваджені різноманітні інструменти відповідної формалізації та аналізу. Проте, якщо мова йде про визначення формалізованого опису досліджуваної динаміки даних з метою узагальнення процедури обрання певних інструментів впливу щодо забезпечення стабільності банківської системи, то, звісно, що необхідним є застосування цілого комплексу підходів та методів стосовно зазначеної формалізації.

Постановка завдання (формулювання мети статті). Головною метою статті є з'ясування та узагальнення формалізованого опису щодо визначення процедури відбору інструментів впливу на забезпечення стабільності банківської системи, розкриття складових такої формалізації.

Викладення основного матеріалу. Говорячи про здатність узагальнення формалізованого опису з відбору інструментів впливу на забезпечення стабільності банківської системи, перш за все, варто звернути увагу на суб'єкт та об'єкт формування впливів із упровадження такого забезпечення. Доцільність такого висвітлення визначається тим, що:

– з одного боку, банківська система – це не проста сукупність окремих банків, а свідомо побудована на законодавчій основі їх єдність з чітким визначенням місця, субординації та взаємозв'язків окремих її елементів та ланок [9]. Тобто, саме поняття «банківська система» передбачає існування суб'єкта та об'єкта відповідного формування й сприйняття впливу щодо забезпечення її стабільності;

– з другого боку – розуміння вибору інструментів для формування впливу із забезпечення стабільності банківської системи також визначає як необхідне розрізняти суб'єкт та об'єкт з формування впливів щодо досягнення зазначеної стабільності.

Як суб'єкт управління, згідно з сутнісним розумінням дефініції банківська система, слід обрати регулятора банківської діяльності, яким з погляду ведення банківської діяльності в Україні є Національний банк України (НБУ).

Поряд з цим, як об'єкти впливу на забезпечення стабільності банківської системи можуть бути окремі банки, що й визначають банківську систему як деяке угрупування банків. Одночасно з цим, НБУ також є об'єктом управління, бо у такому сенсі він (НБУ) також здійснює свою діяльність згідно з нормами ведення банківської діяльності в цілому.

Таким чином, ми маємо стійкий зв'язок між суб'єктом та об'єктом відносно формування та впливів щодо забезпечення стабільності банківської системи. При цьому можна говорити про множинність об'єктів з відповідного досягнення впливу та наявність зворотного зв'язку між досліджуваними суб'єктом та об'єктами (рис. 1).

Зазначене на рисунку 1 подання наведеного зіставлення між суб'єктом та об'єктами формування й впливів щодо забезпечення стабільності банківської системи дозволяє говорити про наявність:

– загальних впливів, що стосуються усієї банківської системи;

– часткових впливів, що стосуються окремих об'єктів впливу або, наприклад, окремих різновидів банківської діяльності, яка здійснюється у межах окремих об'єктів впливу. Тобто, ми також можемо говорити про загальну, більш складну структурованість об'єктів впливу.

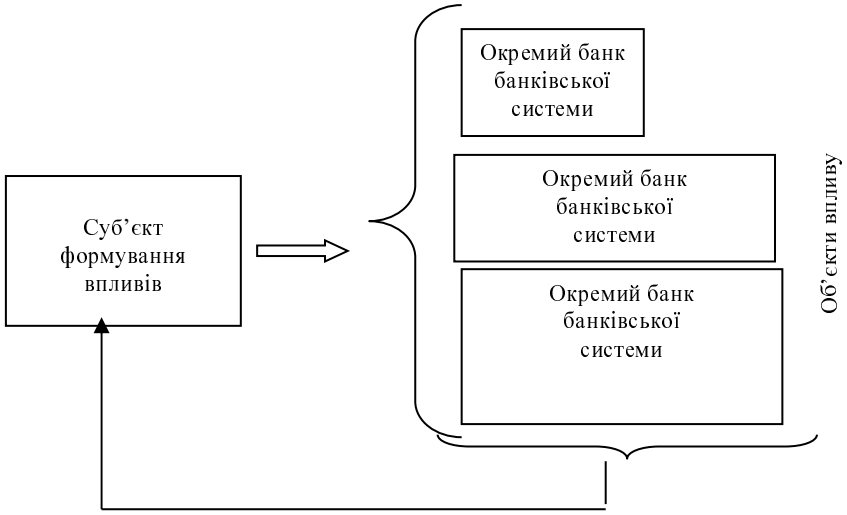

Рис. 1. Суб'єкт та об'єкти з формування впливів щодо забезпечення стабільності банківської системи

Можливість структурованого подання об'єктів впливу, що аналізується, та наявність такого впливу визначає необхідним під час розгляду деякої узагальненої процедури вибору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи враховувати умови формування тих або інших впливів. Тобто, це умови спрямованої дії сформованого впливу щодо забезпечення стабільності банківської системи або, інакше кажучи, внутрішні умови досягнення стабільності банківської системи. Однак, поряд з цим, також слід розглядати й умови, в яких здійснюється формування та реалізація тих або інших впливів. Відтак варто також враховувати умови зовнішнього середовища, що зазвичай узагальнюються в економіко-соціальному розвитку країни в цілому та наявному фінансовому становищі банківської системи зокрема. При цьому можна підкреслити й той факт, що як окремі напрями ведення банківської діяльності, так й в окремі періоди здійснення такої діяльності також можливе певне структурування суб'єктів впливу, де можна розрізняти: впливи з боку НБУ, впливи з боку менеджменту конкретного банку та впливи з боку регуляторів окремих сегментів фінансового ринку, на яких можливе здійснення тих або інших різновидів банківської діяльності (наприклад: фондовий ринок, страховий ринок).

Таким чином, варто зазначити, що розгляд та врахування умов (внутрішніх і зовнішніх) є невід'ємною складовою опису процедури відбору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи.

Врахування зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктами з формування впливів щодо забезпечення стабільності банківської системи дозволяє зарахувати до складових формалізованого опису процедури відбору інструментів із забезпечення стабільності банківської системи й відповідне уявлення результату функціонування банківської системи. Це дає можливість не лише мати замкнутий контур із визначення сутності формованих впливів, але й підставу для обрання певних інструментів щодо здійснення відповідного впливу. Тож результат та визначення різновиду інструменту впливу також можна вважати окремими складовими формалізованого опису процедури відбору інструментів із забезпечення стабільності банківської системи.

Для загального подання вказаного вище як сукупності різних складових, з метою формалізованого опису процедури відбору інструментів із забезпечення стабільності банківської системи, пропонується використовувати ланцюжкові схеми [9, 10]. Застосування таких ланцюжкових схем дозволяє:

– врахувати наявні взаємозв'язки з приводу умов формування та здійснення необхідних впливів щодо забезпечення стабільності банківської системи;

– досягти ґрунтовності при здійсненні вибору найбільш прийнятного інструменту впливу щодо забезпечення стабільності банківської системи за тих умов, що є дійсними на певний момент часу;

– надати наочності процесу формалізованого відбору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи.

Відтак в цілому ланцюжкова схема має такий вигляд:

– зовнішні умови запровадження необхідних впливів – суб'єкт формування впливу –внутрішні умови запровадження необхідних впливів – об'єкт застосування впливу – результат дієвості об'єкта, для якого формується вплив – інструмент впливу.

Згідно з побудованою ланцюжковою схемою, наступним кроком формалізованого опису процедури відбору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи можна вважати обрання

окремих методів та підходів, що дозволяють конкретизувати різні складові такого подання. Тобто, від якісного опису ми переходимо до кількісного узагальнення стосовно відбору інструментів із забезпечення стабільності банківської системи.

Як приклад якісного застосування пропонованої ланцюжкової схеми для формалізації відбору інструментів із забезпечення стабільності банківської системи можна навести таке:

– банкрутство банків на фоні розвитку фінансової паніки – НБУ – відтік депозитів – найбільш проблемні банки – зменшення обсягів вкладів на депозитних рахунках – {обмеження щодо зняття вкладів з депозитних рахунків, введення тимчасових адміністрацій у проблемні банки}.

Водночас з цим, для більш детальної конкретизації наведеного узагальнення доцільно скористатися підходом з опису стабільності банківської системи на основі розгляду сукупності окремих мікроситуацій в її функціонуванні та розвитку, що, зокрема, обґрунтовує доцільність обрання як кількісного узагальнення зазначеного методологію аналізу стохастичними границями [11].

Висновки та перспективи подальших розробок. Таким чином, в роботі обґрунтовано доцільність проведення формалізованого опису узагальненої процедури відбору інструментів для забезпечення стабільності банківської системи. З метою проведення такої процедури обґрунтовано, визначено та розкрито окремі її складові. Зокрема, для здійснення якісного етапу відповідної формалізації запропоновано застосування ланцюжкових схем, а для кількісного визначення окремих параметрів такої процедури – методологію аналізу стохастичними границями. Окремо підкреслено, що пропонований підхід дозволяє врахувати наявні взаємозв'язки з приводу умов формування та здійснення необхідних впливів щодо забезпечення стабільності банківської системи, досягти ґрунтовності відбору таких інструментів. Відтак як подальший напрям дослідження слід вказати необхідність упровадження пропонованого підходу для формалізації відбору інструментів впливу із забезпечення банківської стабільності з погляду різних умов функціонування вітчизняної банківської системи.

Список використаної літератури:

1. *Карчева Г.* Основні проблеми розвитку банківської системи України в посткризовий період та шляхи їх вирішення / *Г.Карчева* // Вісник НБУ. – 2010. – № 8. – С. 26–32.
2. *Карчева Г.* Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи / *Г.Карчева* / / Вісник НБУ. – 2009. – № 11. – С. 10–16.
3. *Васюренко О.* Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України: методологія аналізу стохастичних границь / *О.Васюренко, В.Ляшенко, В.Подчесова* // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 1. – С. 5–11.
4. *Lyashenko V.* Efficiency of bank crediting of real sector of economy in the context of separate banking groups: an empirical example from Ukraine / *V.Lyashenko* // International Journal of Accounting and Economics Studies. – 2014. – Vol. 2. – № 2. – С. 74–79.
5. *Коц Г.П.* Сучасні методи аналізу функціонування банків: розв'язання проблемних аспектів / *Г.П. Коц, О.Я. Кузьомін, В.В. Ляшенко* // Східно-Європейський журнал передових технологій. – 2010. – Т. 5. – № 3 (47). – С. 48–52.
6. *Kuzemin A.* Methods of comparative analysis of banks functioning: classic and new approaches / *A.Kuzemin, V.Lyashenko* // Information Theories & Applications. – 2009. – Vol. 16. – № 4. – P. 384–396.
7. *Kuzemin A.* Fuzzy set theory approach as the basis of analysis of financial flows in the economical security system / *A.Kuzemin, V.Lyashenko* // Information theories & applications. – 2006. – Vol. 13. – № 1. – P. 45–51.
8. *Савлук М.І.* Гроші та кредит / *М.І. Савлук* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studentbooks.com.ua/content/view/5/54.
9. *Васюренко О.В.* Інструментарій аналізу в системі кредитного ризик-менеджменту : монографія / *О.В. Васюренко, В.Ю. Подчесова.* – К. : УБС НБУ, 2010. – 191 с.
10. *Глущенко А.С.* Ключові ознаки побудови класифікаційних угрупувань похідних фінансових інструментів / *А.С. Глущенко, Д.М. Загорська* // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : науковий збірник. – Вип. VI. – Івано-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника, 2010. – Т. І. – С. 189–196.
11. *Pogorelenko N.P.* Banking system stability as a set of individual microsituatios in its functioning and development / *N.P. Pogorelenko* // Actual problems of economics. – 2015. – Vol. 165. – Iss. 3. – P. 345–356.

ПОГОРЕЛЕНКО Наталія Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківської справи Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ.

Наукові інтереси:

– забезпечення стабільності банківської системи.

E-mail: pogorelenko@inbox.ru.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2015.